

Riktlinjer i drogfria ungdomsmiljöer

Diarienummer: KS2019/2070
Beredande politiskt organ: Bildningsutskottet
Beslutad av: Kommunstyrelsen § 95/2015
Datum för beslut: 2015-03-25
Giltighetstid: 2023-12-31
Handläggare: Johan Sjöholm och Åsa Lökegård

Bakgrund

Utifrån skolsköterskas hälsosamtal, LUPP-rapport samt Valfärdsboks slut 2013 så synliggörs behovet av en aktiv mobilisering mot droger i Kungälv kommun.

En tydlig tendens som uppmärksammas i LUPP är de förändringar som sker mellan högstadiet och gymnasiet. Utöver ökat användande av bland annat tobak, alkohol och droger finns tendenser kring minskad träningsfrekvens, ett minskat deltagande i föreningsliv och försämrade kostvanor. En nationell trend, som även kan noteras i Kungälv, är att alkoholdrickandet minskar samtidigt som cannabisbruket ökar eller ligger kvar på oroväckande nivåer bland unga i Sverige¹.

Socialtjänstens missbruksenhet i Kungälv kommun har genomfört en kartläggning, som avser debutålder hos brukare med ett fortgående missbruk. Kartläggningen ger kunskap kring betydelsen av tidigt drogförebyggande insatser. En tendens är att över 50% av brukare med fortgående missbruk, börjat dricka alkohol till berusning under högstadiet. Merparten har börjat missbruka cannabis under högstadiet och gymnasiet.

Inom forskning för att förebygga ohälsa spelar begreppen risk- och skyddsfaktor en viktig roll. Sannolikheten för bland annat en hög alkoholkonsumtion i ungdomsåren ökar med antalet riskfaktorer man utsätts för och minskar med antalet skyddsfaktorer man har tillgång till. Ett medvetet arbete i skolan för att stärka skyddsfaktorerna och reducera antal riskfaktorer bör ha en tydlig alkohol-, narkotika- och tobakspreventiv effekt². Kungälv kommun har med olika arenor som utgångspunkt inlett mobilisering mot droger med framtagande av *Riktlinje tobak för grundskolan*, utbildningsinsatser mot personal och föreningar, initiativ till konceptet *Ren Träning* samt genomfört generella föräldramöten kring temat *Våga fråga! Våga se!*.

Våren 2014 fick kommunövergripande arbetsgruppen i uppdrag, av verksamhetschefer skola samt arbetsliv och stöd, att arbeta fram ett förslag till riktlinje drogfria ungdomsmiljöer.

Utgångspunkt vid framtagandet av riktlinje är *Handlingsplan Drogpolicyfrågor*. Den kommunövergripande och drogförebyggande arbetsgruppen representeras av Trygga Ungdomsmiljöer, Utförarenheten, grundskolan, gymnasiet, Missbruksenheten, utvecklingsledare kris- och säkerhet och brottsförebyggare. Sammanfattande är Folkhälsoenheten.

Skolans ANDT-uppdrag

Enligt skolans styrdokument ska undervisning om alkohol, narkotika och tobak ske i skolan. I läroplanen åläggs rektorn *”ett särskilt ansvar för att ämnesövergripande kunskapsområden integreras i undervisningen i olika ämnen. Sådana kunskapsområden är exempelvis ... riskerna med tobak, alkohol och andra droger”*. Folkhälsomyndigheten lyfter fram nedanstående punkter för att uppnå ett effektivt alkohol- och drogpreventivt arbete i skolan:

- Samarbete med elevernas föräldrar.
- Pedagogiska insatser i klassrummet – positivt lärarledarskap, socialt och emotionellt lärande, dialog med eleverna om riskerna med alkohol, narkotika, dopning och tobak.
- Insatser mot skol- och lika behandling.
- Insatser av elevhälsan.
- Tillgång till en rik och strukturerad fritidsverksamhet som inte endast samlar barn och ungdomar utsatta för många riskfaktorer.
- En tydlig och restriktiv nolltolerans när det gäller tobak, alkohol och narkotika.

Folkhälsoplan 2012–2015

Med utgångspunkt från nationella, regionala och lokala målområden prioriteras i Folkhälsoplan 2012–2015 drogförebyggande arbete under utmaningen *Trygga och goda uppväxtvillkor*.

¹ Andersson & Lebedinski, 2013

² Material för skolan om alkohol, narkotika, tobak och dopning – inventering, analys och behov <http://www.skolverket.se/skolutveckling/miljo-och-halsa/elevhalsan/andt>

Samverkansavtal med polisen

Kungälv kommun har tecknat ett samverkansavtal med polismyndigheten i Södra Bohuslän. Ett prioriterat område i samverkansavtalet är drogförebyggande arbete. Riktlinjen ska ses som en konkretisering av de avsnitt i samverkansavtalet som berör det drogförebyggande arbetet.

Definition av riktlinje

Med riktlinje avses frågor som berör ren verkställighet och har högre detaljeringsgraden än en policy. Riktlinjen kan betraktas som en handbok som anger ramarna för handlingsutrymmet i en viss fråga, både vad som ska uppnås och hur det ska uppnås³.

Vision

Drogfria ungdomsmiljöer där det råder nolltolerans när det gäller bruk, innehav och spridning av droger. Med droger avses:

- narkotika
- tobak
- alkohol
- dopningspreperat
- läkemedel
- sniffningsmedel
- nättdroger

Syfte

- Förhindra förekomst och bruk/missbruk av alkohol, narkotika, dopingpreparat, narkotikaklassade läkemedel, lösningssmedel samt nättdroger bland barn och ungdom.
- Förebygga ohälsa, motverka konflikter och dess negativa konsekvenser och utslagning bland barn och ungdomar som är drogrelaterade.
- Förebygga kriminalitet orsakade av droger.

Genomförande

- Verka utifrån *Riktlinje förebyggande åtgärder* och *Riktlinje för agerande*.

Processmål

- Kring det drogförebyggande arbetet utveckla samverkan skolan, socialtjänst, fritid och polis.
- Via riktlinjen inspirera föreningslivet i deras drogförebyggande uppdrag.
- Utifrån uppföljning återkommande uppdatera riktlinjens innehåll.

Uppföljning

- Via kommunövergripande drogförebyggande arbetsgruppen sker uppföljning av riktlinjen till verksamhetschefsgrupp, socialtjänst och skola. Redovisning innefattar en sammanställning från Trygga Ungdomsmiljöer, specifika resultat GR:s skolenkät, LUPP-undersökning samt sammanställningar hälsosamtal.
- Utifrån ett mer övergripande perspektiv sker uppföljning av riktlinjen via Folkhälsorådets årliga Välfärdsbokslut som redovisas för förvaltningsledning, kommunstyrelsen och kommunfullmäktige.

Målgrupp

Till personal i Kungälv kommun som i sitt dagliga arbete möter barn och ungdomar.

³ Riktlinjer för Kungälv kommuns styrdokument Dnr: KS 2011/1912

Riktlinje förebyggande åtgärder

Förankring

- Elever, vårdnadshavare och personal som i sitt dagliga arbete möter barn och ungdomar ska i samband med varje läsårsstart informeras om *Riktlinje drogfria ungdomsmiljöer*.
Ansvar: Berörd enhetschef/ rektor.
- Riktlinjen ska vara tillgänglig på hemsidan, intranätet, Fronter och även i tryckt format.
Ansvar: Folkhälsoenheten ansvarar för publicering av riktlinjen på hemsidan, intranätet och Fronter. Respektive enhet ansvarar för att sprida tryckt material.

Värderingsarbete och droginformation

- Läroplanerna och skolans ämnesplaner tydliggör vikten av ett hälsofrämjande arbete och en drogfri miljö⁴. Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången skola har fått kunskaper och förståelse den egna livsstilens betydelse för hälsan, miljön och samhället. I undervisningen i olika ämnens integreras exempelvis alkohol, tobak och andra droger.
Ansvar: Skolledning.
- All verksam personal i skolan ska varje läsår erbjudas uppdaterad information om risk- och friskfaktorer, preparat kännedom och skadeverkningar.
Ansvar: Rektor med kommunövergripande drogförebyggande arbetsgruppen, som en stödjande funktion.
- I samband med ordinarie föräldramöte i årskurs åtta genomförs droginformation kring *Våga fråga! Våga se!*
Ansvar: Rektor tillsammans med elevhälsa. Prioriterat med polisens närvaro.
- *Folkhälsan* har möjlighet att erbjuda fördjupad och riktad metodutvecklingsutbildning, information, kunskap och omvärldsanalys.
Ansvar: Kommunövergripande drogförebyggande arbetsgruppen med verksamhetschefer.

Utvecklad samverkan

- Utveckla samverkan mellan socialtjänst, skolan och polismyndigheten kring riskmiljöer och behovet av riktad drogprevention.
Ansvar: verksamhetschefer sektorerna Arbetsliv och Stöd samt Skola.
- Skolans lokaler upplåts som övningsplats för polisens narkotikahundar. Syftet är att polisen ska kunna träna sina hundar i sökning efter narkotika samtidigt som skolan får kontroller av om det förekommer narkotika i lokalerna.
Ansvar: Samordning sker via brottsförebyggare i dialog med polis och berörd skola.
- Polisen gör spontana och kontaktskapande besök vid kommunens skolor samt fritidsgårdar.
Ansvar: Samordning sker via brottsförebyggare med polis och berörd skola och fritidsgård.
- Strategisk samverkan kring drogförebyggande insatser sker via den kommunövergripande arbetsgruppen. Gruppens uppdrag är att:
  - Samordna aktuella insatser kring förebyggande och behandlande insatser.
  - Efter sammanställning formulera förslag på sektorsövergripande insatser.
  - Kontinuerligt informera och diskutera om drogers skadeverkningar (t ex via gruppdiskussioner, värderingsövningar, utställningar etc.).
  - Samordna och erbjuda kompetensutveckling för personal och allmänhet.

⁴ Material för skolan om alkohol, narkotika, tobak och dopning – inventering, analys och behov
<http://www.skolverket.se/skolutveckling/miljo-och-halsa/elevhalsan/andt>

- Sammanställa en årlig uppföljning av de riktlinjer som redovisas för verksamhetschefer för skola och socialtjänst.

Ansvar: Sammankallande utvecklingsledare folkhälsa.

Enligt 14 kapitel i socialtjänstlagen framgår att

Yrkesverksamma och myndigheter som möter barn är skyldiga att anmäla om de misstänkar eller har kännedom att barn och unga far illa.

Anmälan ska ske även om uppgifterna är obestyrkta eller svårbedömda.

Riktlinje för agerande

För att arbeta proaktivt är det prioriterat att det redan finns utarbetade samarbeten som skapar förutsättningar för tidiga insatser. En förutsättning för att detta ska fungera är att barn- och ungdomspersonal får kontinuerlig information och uppdatering kring droger. Prioriterat är att använda befintlig kompetens inom den egna organisationen. En generell ingång är alltid att våga se och våga fråga!

Riktlinje för skolans agerande vid misstanke att elev är drogpåverkad

1. Berörd personal kontaktar rektor och elevhälsa.
2. Rektor och personal från elevhälsan talar om möjligt med eleven.
3. En drogpåverkad elev ska inte vara kvar i skolan. Visar eleven tecken på att vara drogpåverkad kontaktas polis via 112.
4. Rektor kontaktar vårdnadshavare till omyndig elev och informerar om att en orosanmälan till socialtjänsten med begäran om återkoppling görs, samt rekommenderar att kontakt tas via socialtjänstens stödtelefon 0722 19 50 82.
5. Rektor kallar elev och vårdnadshavare till elevhälsokonferens. Vid mötet deltar personal från elevhälsoteamet samt eventuellt en representant från socialtjänsten. Det är starten för det elevhälsoinriktade arbetet med fokus på lämpligt stöd.

Förtydligande punkt 3 drogpåverkad elev

Polisen övertar ärendet med påföljande drogtest och en förundersökning inleds. Med automatik informeras socialtjänsten i de fall där ungdomen är under 18 år.

Förtydligande drogtest i övrig situation

Finns behov av drogtest i övriga situationer kontaktar skolans kontaktperson aktuell vårdcentral för drogtest. Tänk på att få ett godkännande från vårdnadshavaren (ommyndig elev) och att det skall vara ett tydligt syfte och behov för denna insats då den är integritetskränkande. Dialog med vårdcentral sker via utsedd kontaktperson på skolan.

Riktlinje för skolans agerande vid misstanke/upptäckt av tobaksanvändning

All skolpersonal har ansvar att informera och förebygga att elever röker eller snusar under skoltid. Du ska arbeta aktivt för att få en tobaksfri och hälsosam skolmiljö.

Informera om skolans regler

Tobaksförbud gäller! Uppmana därför eleven att släcka cigaretten eller spotta ut snuset.

Grundskolan: kontakta vårdnadshavare

Elevens mentor har ansvar att ta kontakt med vårdnadshavaren och berätta om händelsen. Ta därefter kontakt med skolhälsovården och tala om vad som händer.

Så arbetar Trygga ungdomsmiljöer

- Tidigt förebyggande insatser
- På plats där ungdomarna är
- Kvällar och helger.
- Uppsökande
- Skapar möjlighet till positiv och trygg gemenskap
- Trygga vuxna som finns tillgängliga för ungdomar

Erbjud hjälp och stöd

Erbjud eleven att söka stöd och råd hos skolsköterskan. Uppmuntra eleven att sluta röka eller snusa.

Grundskolan: elevkonferens med rektor

Om eleven får tre tillbud och fortsätter bruka tobak kallas eleven samt vårdnadshavare till en elevkonferens med rektor.

Förebyggande åtgärder

Information om skolans regler är en obligatorisk del av utvecklingssamtalet.

Läs mer:

En tobaksfri generation Riktlinjer mot tobak – grundskolan 2014

Välkommen till Mimers Hus en tobaksfri skola - 2015

<http://www.kungalv.se/forskola--skola/tobak--och-drogforebyggande-arbete-i-skolan/>

Stöd och råd

- Gemensam mottagning: 0303-23 93 77 alt. kommunens växel 0303-23 80 00
- Socialtjänstens råd- och stödtelefon för oro kring ungdom i riskzon/som missbrukar: 0722-19 50 82 (bemannad dagtid).
Ringer upp om man lämnar meddelande på telefonsvararen.
- *Utförarenheten*: 0303-23 94 25
  - 1) Enstaka drogtest
  - 2) Upp till 5 rådgivande samtal om drog/alkoholanvändande
  - 3) Upp till 5 rådgivande samtal om att vara anhörig till ungdom i riskzon/som missbrukar
- Vid akuta situationer efter kontorstid ring *Socialjouren* i Göteborg, 031-365 87 00

Rådgivning

- Rådgivning per telefon/avidentifierad konsultation med *Gemensam mottagning*.
- Möjlighet gemensamt samtal med skola för ungdom och vårdnadshavare med *Utförarenheten*.
- Fem stycken rådgivande samtal för ungdom och vårdnadshavare med både *Gemensam mottagning* och *Utförarenheten*.